

Actualisatie Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten 2019 – 2022

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	2
2 Ontwikkelbuurten – fijne buurten, leefbare stad.	4
3 Bewoners en ontwikkelbuurten: Participatie	8
4 Woningcorporaties: Partner in Ontwikkelbuurten.....	9
5 Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten	10
6 Terugblik: Uitvoering Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten in 2017-2018.....	11
7 Ontwikkelbuurten 2019 – combinatie van duurzame verandering en direct aanpakken	13
8 Opdrachtgevers en besluitvorming.....	16
9 Financiën	17
10 Bijlagen	20
10.1 Bijlage 1. Indicatoren zoals die zijn gebruikt voor het rangorden van alle wijken in Amsterdam naar fysieke en sociaaleconomische status	21
10.2 Bijlage 2. Hoofdcategorieën sociale en fysieke maatregelen – 4 x € 10 miljoen ontwikkelbuurten	22

Separate bijlage: **Spoorboek Ontwikkelbuurten 2019: Voorgenomen planning planvorming
ontwikkelbuurten 2018-2019**

1 Inleiding

Met het coalitieakkoord “Een nieuwe lente en een nieuw geluid” zetten we de toon als College voor de komende jaren. We staan voor stevige uitdagingen, onze ambities zijn groot en wij zijn er van overtuigd dat dit het moment is om wissels te verzetten. Dat doen we met het oog op de toekomst en hierbij kiezen we consequent voor hen die het het moeilijkst hebben. Samen met de stadsdeelbestuurders zullen we veel nadrukkelijker kijken wat de noden in verschillende gebieden en buurten zijn en op basis daarvan het meest investeren in die plekken waar de nood het hoogst is. In deze ontwikkelbuurten zijn de maatschappelijke problemen het grootst en meest hardnekkig in onze stad.

In de Ontwikkelbuurten werkt de gemeente sinds 2017 samen met bewoners, corporaties en overige betrokkenen in 32 buurten in Nieuw West, Zuidoost en Noord. . Vanwege de omvang en hardnekkigheid van de problematiek in de ontwikkelbuurten is de aanpak die we als college voorstaan ingrijpend en meerjarig zodat er daadwerkelijk structurele veranderingen ten goede kunnen gaan plaatsvinden. Dat doen we door (onder andere) in te zetten op betere woningen en maatschappelijke accommodaties, een aantrekkelijkere en veiligere leefomgeving, een adequatere set aan sociale maatregelen waarmee de sociaaleconomische status van de buurt en de bewoners verbetert, toekomstbestendigere en evenwichtigere woonbuurten. Buurten dus waarin de bewoners óók mee profiteren van de groei en ambities in Amsterdam.

De vijf doelstellingen van de ontwikkelbuurten¹ zijn:

1. Verbetering van de kwaliteit van woningen, woonomgeving en gebouwde voorzieningen.
2. Verbetering van de leefbaarheid.
3. Verbetering van de sociaal economische positie van de buurt en haar bewoners.
4. Koppeling van stedelijke ontwikkelingsgebieden met strategische buurtontwikkeling.
5. Verbetering van de energetische kwaliteit (duurzaamheid) van de woningen - waaronder het Aardgasvrij maken van bestaande en nieuwbouw.

Deze omvangrijke opgave gaat gepaard met evenredig grote fysieke en financiële inspanningen. Alleen door heel gericht en langdurig interventies uit het ruimtelijke, sociale, economische en veiligheidsdomein in de ontwikkelbuurten bij elkaar te brengen, zijn we in staat om het tij te keren en de geselecteerde buurten tot bloei te laten komen. Met vereende krachten en forse investeringen werken de gemeente, corporaties, bewoners en maatschappelijke partners dan ook de komende acht á tien jaar samen aan de gewenste fysieke en sociale verbetering. Om deze ambities ook op korte termijn kracht bij te zetten, stellen we in de periode 2019-2022 jaarlijks € 10 miljoen per jaar voor Ontwikkelbuurten beschikbaar, benutten we kansen die zich voordoen voor de ontwikkelbuurten waar dat kan bij het maken en implementeren van (nieuw) beleid, scherp en we de gebiedsplannen van de stadsdelen aan, maken we de jaarplannen van de directies meer opgave- en gebiedsgericht en maken we afspraken met de corporaties om samen met de gemeente in de leefbaarheid van de buurt te investeren.

Werken in en aan de ontwikkelbuurten is naast investeren tegelijkertijd een leeromgeving voor alle betrokkenen (gemeente, samenwerkingspartners, bewoners) die werken aan de buurten in de

¹ *bestuursopdracht Ontwikkelbuurten vastgesteld door het College van B&W op 14 maart 2017*

stad. Het is leren door doen, niet op de handen blijven zitten, door bewust te handelen en interventies in te zetten, pionieren en innoveren, structureel kritisch te kijken naar of wat we doen in de buurten ook echt werkt en als dat zo is, daar lessen uit te trekken voor ander buurten in de stad. In deze zin is de aanpak ontwikkelbuurten ook zeker een lerende aanpak en dragen de ontwikkelbuurten bij aan de lerende organisatie die we als stad willen zijn. Om deze lerende aanpak kracht bij te zetten is de HvA een intensief leer- en onderzoekstraject gestart in de ontwikkelbuurten.

2 Ontwikkelbuurten – fijne buurten, leefbare stad

De ontwikkelbuurten krijgen de komende jaren niet alleen door de vier keer € 10 miljoen een stevige impuls. Juist door de combinatie en synergie te zoeken met het reguliere beleid en andere coalitieprioriteiten kan een structurele positieve impuls gegeven worden in de ontwikkelbuurten en aan het leven van de mensen die in deze buurten wonen.

De synergie die we zoeken en benutten komt naar voren in de volgende voorbeelden van kansrijke verbindingen tussen de aanpak ontwikkelbuurten, het reguliere beleid en andere coalitieprioriteiten:

- In aanloop naar het *kansengelijkheidsplan* is een stedelijke netwerkgroep met vertegenwoordigers uit verschillende onderdelen van de gemeente gevormd. Dit leidt tot een analysedocument met daarin de huidige inzet, 'best practices' uit onderzoek en andere steden en een cijfermatige analyse van op welke onderdelen de inzet op kansengelijkheid het hardst nodig is. Op basis daarvan wordt in samenspraak met inwoners en professionals in uitvoering en beleid, een kansengelijkheidsplan opgesteld en uitgevoerd. Het is voor te stellen dat dit leidt tot wensen of projecten, die mogelijk als eerste uitgevoerd kunnen worden in de ontwikkelbuurten (omdat hier vaak sprake is van een concentratie van kwetsbare leerlingen en een kwetsbare omgeving)
- Meer *persoonlijke aandacht door gebiedsgerichte werkwijze*. Het college heeft onlangs ingestemd met de koers om meer persoonlijke aandacht te geven aan Amsterdamse bijstandsgerechtigden. Enerzijds door extra menskracht in te zetten en anderzijds door de dienstverlening anders te gaan organiseren. In plaats vanuit re-integratie tredes (centraal stedelijke benadering op basis van afstand tot de arbeidsmarkt) organiseren we de dienstverlening vanuit het gebied waar iemand woont. Dat houdt in dat we per gebied in beeld gaan brengen hoeveel bijstandsgerechtigden er wonen, welke specifieke problematiek er speelt, welke andere specifieke uitdagingen er zijn, of er groepen met een specifieke achterstand zijn, met welke lokale bedrijven of buurtinitiatieven we kunnen samenwerken, etc. Professionals in de wijk met verschillende expertises gaan onderling nauwer samenwerken in het gebied om zodoende meer maatwerk aan de Amsterdammer te bieden en meer mensen gericht te helpen naar werk of participatie. Hierin betrekken zij ook lokale initiatieven in de buurt. We stellen vooraf vast wat de opgave in het gebied is, welke resultaten we willen bereiken op het gebied van doorstroom naar participatie en uitstroom naar werk. We starten in 3 gebieden/5 ontwikkelbuurten: Oud Noord, (Hamergebied, Vogelbuurt/II-plein, Volewijck/Gentiaan en Bijlmer Oost (K buurt) en Osdorp (Wildeman en Blomwijckersbuurt, Reimerswaalbuurt). Voor de zomer 2019 breiden we de gebiedsgerichte aanpak verder uit met 5 gebieden.
- Het *eerste banenplan* voor een specifiek gebied richt zich op stadsdeel Zuidoost. Daar zijn meerdere grote werkgevers actief die veel vacatures hebben in de arbeidsintensieve

dienstverlening en ook zijn er veel Amsterdammers die zonder werk zitten. In de praktijk zien we dat we de match tussen vraag naar en aanbod van werk niet optimaal tot stand komt. Om deze kloof te overbruggen slaan werkgevers uit Zuidoost en de gemeente Amsterdam de handen ineen om samen te komen tot een banenplan voor Zuidoost.

- *Kunst- en cultuuractiviteiten in buurten* verrijken de leefomgeving. Het programmatisch inzetten van kunst en cultuur in de ontwikkelbuurten kan daarnaast bijdragen aan meer samenhang en verbinding tussen bewoners en meer betrokkenheid bij de eigen buurt.
- *Broedplaatsen en ateliers* (of overige sociale functies): in de ontwikkelbuurten zijn er kansen voor (tijdelijke) broedplaatsen en ateliers. In alle drie de stadsdelen vindt een verkenning plaats naar mogelijkheden voor nieuwe (tijdelijke)broedplaatsen. Dit kan gaan om panden die tijdelijk leeg komen. Daarnaast wordt onderzocht waar broedplaatsen in tenders voor nieuwbouw kunnen worden meegenomen. Het is hierbij van belang om goed te kijken naar de mogelijkheden die ontstaan waar gebiedsontwikkelingen ontwikkelbuurten aan elkaar grenzen zodat een mooie mix van gebruikers kan ontstaan.
- *Buurteconomie*: het college heeft de ambitie om de buurteconomie te versterken. Deze ambitie staat centraal in het nieuwe Amsterdams Ondernemersprogramma (AOP) 2019 – 2022. Het AOP Buurteconomie is daarmee complementair aan de Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten en de acties uit de gebiedsplannen van de betreffende gebieden. Kansrijke raakvlakken tussen beide programma's voor Nieuw-West, Zuidoost en Noord zijn investeringen in de inrichting van de openbare ruimte van winkelgebieden, verbeteren van maatschappelijke voorzieningen die in een winkelgebied liggen, stimuleren van ontmoeting en placemaking (al dan niet door transformatie van slechtlopend commercieel vastgoed)
- *Masterplan reiniging en handhaving*: Voor 2019 is 6,2 miljoen gereserveerd voor de extra investeringen Masterplan reiniging en handhaving. Deze investering komt vooral in de volgende ontwikkelbuurten terecht: Bijlmercentrum (w.o. de H-buurt) en Geuzenveld/Slotermeer. Van deze middelen gaat een deel naar handhaving en een deel naar extra reiniging en afvalinzameling. Ook in kader van *afval en grondstoffen* wordt er een directe link met de ontwikkelbuurten gelegd en wordt gestart met het verbeteren van de ondergrondse containers. In eerste instantie wordt in Geuzenveld/Slotermeer, Venserpolder/Bijlmer centrum en wellicht ook in de Banne gestart.
- *Autoluw en opheffen parkeerplekken*: Voor een aantal buurten kan het voorkomen dat specifieke verkeers- en infrastructurele oplossingen gezocht worden om de kwaliteit van de leefomgeving en openbare ruimte in de betreffende buurt te verbeteren. Zo zijn er mogelijk kansen om parkeerplekken te verwijderen (daar waar de parkeerdruk het toelaat) ten behoeve van extra groen of speelvoorzieningen in de ontwikkelbuurten. Voordat wordt gestart met de uitvoeringsfase van alle ontwikkelbuurtplannen wordt altijd een analyse gemaakt waarin mogelijke consequenties en oplossingen in beeld komen voor de bereikbaarheid van de buurt en het omliggende gebied. Fietsen wordt extra gestimuleerd in de ontwikkelbuurten (conform intensivering meerjarenplan Fiets).
- *Projecten OR, groen en speelplekken*: Er vindt een afgestemde inzet plaats van de middelen die beschikbaar zijn voor investeringen in de fysieke omgeving vanuit het Budget Ontwikkelbuurten en de beschikbare Groengelden. Vanuit het budget van de groengelden zal er de komende jaren middelen beschikbaar zijn voor groenprojecten in de ontwikkelbuurten.

Hierbij gaat het om een bedrag van naar verwachting tussen de € 3 miljoen én € 5 miljoen voor de komende vier jaar. In oktober 2018 is de stedelijke inventarisatie van de groenprojecten gereed. Onderdeel hiervan zijn de groenprojecten in de ontwikkelbuurten. Het voornemen is dat in 2019 € 1,4 miljoen uit het budget groengelden naar de ontwikkelbuurten Zuidoost, Nieuw West en Noord gaat. Hiermee is ook antwoord gegeven op motie 1054 Vergroening ontwikkelbuurten van Nadif en de Jong.

- *Onderhoud openbare ruimte en inzet werkbrigade:* Ook de komende periode gaan in de ontwikkelbuurten werkbrigadisten aan het werk. Inzet is dat in 2019 en 2020 minimaal 60 werkbrigadisten (per jaar) in de ontwikkelbuurten aan de slag zijn. Zowel ten behoeve van onderhoud van groen en schoon en heel als bij zogenaamd 'interim beheer' kunnen werkbrigadisten een belangrijke bijdrage leveren aan de verbetering van de leefbaarheid in de buurten. De directie Werk en ambtelijk opdrachtgever Ontwikkelbuurten dragen in gelijke mate zorg voor de financiering van deze inzet en leggen voorstellen voor de wijze van financieren voor aan de wethouder Sociale Zaken en de wethouder Ontwikkelbuurten. Ook wordt aangesloten bij de inventarisatie die is gedaan in het kader van assetmanagement. Dit met als doel inzichtelijk te maken wat de staat van onderhoud in de Amsterdamse buurten is en waar er extra moet worden geïnvesteerd. Dit overzicht zal in het 1^e kwartaal van 2019 gereed zijn en mogelijk leiden tot voorzetting van DORA. De verwachting is dat evenals bij DORA¹ de ontwikkelbuurten weer prominent onderdeel zullen zijn van het meerjarig onderhoudsprogramma DORA².
- *Aardgasvrij:* in de ontwikkelbuurten is in alle projectteams nu al aandacht voor de vraag wat de mogelijkheden zijn voor Aardgasvrij. Het gaat hierom zowel de nieuwbouw (aardgasvrij en geen CO₂ footprint) als bestaande bouw (aardgasvrij maken). In de ruimtelijke planvorming (Plaberum) wordt stapsgewijs van verkenning, via voorkeursscenario's tot contractvorming en investering gekomen. In een groot aantal van de ontwikkelbuurten is het planproces al gestart: Banne Noord, Gentiaan, Molenwijk, Wildemanbuurt, Deijsselbuurt, Jacob Geelbuurt en de H-buurt. Daarnaast wordt met twee ontwikkelbuurten deelgenomen aan landelijk pilots van BZK en Platform 31.
- *Ondermijnende effecten drugscriminaliteit:* in enkele ontwikkelbuurten krijgen de ondermijnende effecten van drugscriminaliteit bijzondere aandacht: Zo zal er onderzoek naar de criminogene en beschermende factoren voor jongeren die het risico lopen om in de drugscriminaliteit te geraken of door te groeien, worden gedaan. Verder wordt in de ontwikkelbuurten een verkenning gedaan van de gebiedsgebonden factoren en risico's ten aanzien van drugshandel. Onderdeel hiervan is de inzet van het bestaande preventieve en repressieve instrumentarium en het zoeken naar nieuwe mogelijke instrumenten of interventies. Ook is er specifieke aandacht voor het doorsnijden van geldstromen uit drugsindustrie onder andere richting vastgoed en het aanpakken van de facilitators van de drugsindustrie
- *Persoonsgerichte aanpak Jeugdcriminaliteit:* in de ontwikkelbuurten is extra aandacht voor het versterken van de samenwerking tussen jeugdvoorzieningen, jeugd en veiligheid (stadsdelen), jongerenwerk en het veiligheidsdomein op lokaal niveau. Hiertoe behoort ook het doen van onderzoek naar werkzame interventies voor preventie en voorkoming van recidive.
- *Agenda Sportstimulering 2019-2022:* vooruitlopend op de Agenda Sportstimulering 2019-2022 vindt er in de maanden november en december 2018 afstemming plaats over de aanpak van

speelplekken en groen vanuit het budget Ontwikkelbuurten in Noord, Zuidoost en Nieuw West van 2019. Afstemming vindt plaats over de keuze van de locaties en vooral ook over de samenwerking bij de toekomstige inrichting zoals het bevorderen van natuurlijk spelen door vergroeiing sport- en speelplekken.

- *Taaloffensief 2019 -2022*: Bij de uitwerking van het beleidskader Taaloffensief in een uitvoering plan, wordt samen met de stadsdelen invulling gegeven aan een gebiedsgericht aanbod taal en digitale vaardigheden. Dit met het doel de juiste balans en samenwerking te organiseren tussen het professionele aanbod Taaloffensief en de informele activiteiten die worden georganiseerd als onderdeel van de basisvoorzieningen.
- *Uitgangspunten Armoede en Schuldhulpverlening*. We willen in de buurten de kansen vergroten door financiële belemmeringen weg te nemen door het voorkomen van problematische schulden en het bereik te vergroten van de minimaregelingen. Werkende minima maken nog niet altijd gebruik van minimaregelingen of kennen de weg naar de schuldhulpverlening niet. Met hulp van partners in de wijken willen we o.a. deze groep bereiken. We maken hierbij gebruik van de vroegsignalering en de financiële cafés in de buurten. Op deze manier kunnen we de inkomenszekerheid bevorderen.
- *Democratisering*: de ontwikkelbuurten zijn qua doelgroep en de meerjarige planvorming een logische plek om met nieuwe participatiemethoden, te experimenteren. We beginnen met de volgende onderdelen:
 - Verkenning (online)participatievormen
 - Toepassen van stedelijke participatieparagraaf.
 - Pilot buurtrechten en 'right to challenge'.
 - Pilot Commons

3 Bewoners en ontwikkelbuurten: Participatie

We doen het samen met de bewoners en andere maatschappelijke partners. Samen ontwerpen en ontwikkelen van plannen in de ontwikkelbuurten is van wezenlijk belang voor het draagvlak en gericht op het creëren van eigenaarschap bij bewoners en de betrokken maatschappelijk partijen. Per ontwikkelbuurt stelt het planteam en het gebiedsmanagement samen met de bewoners en maatschappelijke partners in de buurt een participatieplan op. In 2019 is in totaal € 1,1 miljoen uit het budget Ontwikkelbuurten beschikbaar voor het organiseren van de participatie en (extra) bewonersondersteuning.

Er wordt aangesloten bij het stedelijk programma Democratisering. De ontwikkelbuurten bieden experimenteerruimte voor de verschillende onderdelen van dit programma. Voorbeelden van "vernieuwende" participatie zijn te vinden in buurten als de K-Buurt en Venserpolder. In de K-buurt is *Hart voor de K-buurt* actief en benadert men zo veel mogelijk bewoners met de vraag wat men in de buurt wil zien gebeuren c.q. veranderen. Dit is ook gebeurd in een zeer intensief en vooral ook energiek traject met de bewoners van Venserpolder. Hier zijn 12 projecten benoemd die grotendeels in 2018 worden gerealiseerd.

In de ontwikkelbuurten in de stadsdelen Noord, Nieuw-West en Zuidoost is de organisatiegraad van bewoners van oudsher niet erg hoog, reden waarom extra inspanningen op zijn plaats zijn. *!WOON* is gevraagd om onder regie van de stadsdelen te zorgen dat bewoners op constructieve wijze betrokken zijn bij het proces en zo de ontwikkelingen in hun buurt mede vorm te geven. Zeker in de vroege planfasen is het zaak dat mensen meepraten, maar nog liever mee-ontwerpen. Hiervoor mobiliseert *!WOON* bewonersnetwerken. Waarbij heel gericht wordt geïnvesteerd in het aanhaken van zoveel mogelijk bewoners. Ook bij ingewikkelde trajecten als Aardgasvrij is *!WOON* actief in de ontwikkelbuurten betrokken.

De *Hogeschool van Amsterdam* (HvA) is onze partner in het benutten van de aanpak in de ontwikkelbuurten als leeromgeving voor de stad. De HvA voert een reeks actieonderzoeken/ experimenten uit die gericht zijn op het verbeteren van de participatie van bewoners en maatschappelijk partners. Verder adviseert de HvA over inclusieve Gebiedsontwikkeling. De HvA (speerpunt Urban Management) verzorgt de organisatie van een leertraject gericht op participatie. Er zijn al meerdere leerbijeenkomsten geweest. De ervaring is dat het bij elkaar brengen van de ervaringen uit de stadsdelen, reflectie op wat goed en wat minder goed werkt en dit terugleggen in de praktijk, de participatieactiviteiten in de ontwikkelbuurten van een stevigere basis voorziet.

De volgende stap is het verbinden van de participatie in de ontwikkelbuurten met het stedelijke proces, gericht op het versterken van de democratisering. Alle kansen zijn er om in de ontwikkelbuurten te experimenteren met de 'next step' op het gebied van participatie en het vergroten van zeggenschap bij bewoners. De gemeente Amsterdam en het *Speerpunt Urban Management* van de HvA zetten in 2019 hun samenwerking in de ontwikkelbuurten voort.

4 Woningcorporaties: Partner in Ontwikkelbuurten

Samen met de bewoners zijn de corporaties de belangrijkste partner van de gemeente om in de ontwikkelbuurten de gewenste verbetering te realiseren. Zo hebben de corporaties veel bezit in deze buurten, ervaren ze de nodige problemen met zittende kwetsbare huurders en het huisvesten van nieuwe kwetsbare doelgroepen, streven ze naar evenwichtige woonbuurten waar hun bezit kwalitatief voor de komende decennia op orde is, willen ze investeren in groei van hun bezit en meer gemengde buurten en is de opgave van Amsterdam klimaatneutraal en het aardgas vrijmaken van hun bezit in de ontwikkelbuurten een majeure opgave.

Uit dit alles blijkt het belang van het samen optrekken. Hiervoor vindt met de corporaties in het kader van ontwikkelbuurten op drie niveaus overleg plaats:

- *Plantteams Ontwikkelbuurten*. De plannen in de ontwikkelbuurten worden samen met de corporaties opgesteld. De plantteams en de betrokken corporaties maken afspraken over programma, participatie, financiering, planning en het besluitvormingsprocedure.
- *Stedelijk overleg coördinerend wethouder Ontwikkelbuurten met bestuurders corporaties en AFWC*. In dit overleg en in het bestuurlijk team wordt de voortgang van de planvorming op hoofdlijnen besproken en kunnen thema's aan de orde komen die in meerdere ontwikkelbuurten spelen. Voorbeelden hiervan zijn de verbinding met het sociaal domein, Aardgasvrij en herhuisvesting.
- *Stadsdeeloverleg Ontwikkelbuurten met corporaties*. Dit overleg vindt ook enkele keren per jaar plaats. Hierin ligt het accent op de voortgang van de planvorming binnen het stadsdeel, de programmatische afstemming tussen ontwikkelbuurten en ontwikkelgebieden (team GO) en participatie. Thema's die niet op stadsdeelniveau kunnen worden opgelost worden geagendeerd in het stedelijk overleg.

5 Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten

14 maart 2017 is de bestuursopdracht Ontwikkelbuurten in B&W vastgesteld. De afgelopen decennia is vanuit de stedelijke vernieuwing, wijkaanpak en focusaanpak in de buurt en in de stadsdelen Nieuw West, Zuidoost en Noord al veel geïnvesteerd, toch blijkt dit nog niet voldoende te zijn voor duurzame verbetering van de kwaliteit van woningen, woonomgeving, voorzieningen, leefbaarheid, de sociaaleconomische positie van bewoners en voor het optimaal kunnen profiteren van ontwikkelingen in aangrenzende ('nieuwe') buurten.

Zeker in de buurten waar de vernieuwing door de crisis vertraagd of uitgesteld is, ligt nog een aanzienlijke sociale en fysieke opgave. Daarnaast vergt de aanpak van de ontwikkelbuurten een andere manier van werken: integraal, samen, maatwerk, de mensen en de opgave in de buurten zijn de basis van de beoogde aanpak. De vijf doelstellingen van de bestuursopdracht Ontwikkelbuurten (zie p.1) zijn een voortzetting van de al gehanteerde doelstellingen in de stedelijke vernieuwing, aangevuld met de koppeling aan de gebiedsontwikkeling van Koers 2025 en de ambities op het gebied van duurzaamheid.

De volgende uitgangspunten staan hierbij centraal (bestuursopdracht Ontwikkelbuurten maart 2017):

1. We volgen de lijn uit Koers 2025 dat bij stedelijke verdichtingslocaties met een sloopnieuwbouwopgave er minstens evenveel sociale woningen terug worden gebouwd als er gesloopt worden. Daarnaast zorgen we in de aanpak van ontwikkelbuurten dat de afspraken over de ontwikkeling van de woningvoorraad uit de Samenwerkingsafspraken met de Amsterdamse Federatie van Woningcorporaties en de huurders worden nagekomen.
2. De aanpak wordt samen bepaald met de buurt.
3. De plannen zijn kleinschalig en flexibel en vormen geen blauwdruk.

6 Terugblik: Uitvoering Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten in 2017-2018

Selectie ontwikkelbuurten

De eerste stap richting uitvoering was het samen met de stadsdelen en corporaties selecteren van de ontwikkelbuurten. De selectie is deels gebaseerd op cijfers: scores op fysieke indicatoren (WiA 2015) en op sociaaleconomische indicatoren (zie bijlage 1). Daarnaast is gekeken welke kansen zich in buurten voordoen doordat ze grenzen aan ontwikkelgebieden uit Koers 2025 of omdat de corporaties in deze buurten willen investeren. Uiteindelijk is in december 2017 de lijst met 32 ontwikkelbuurten in B&W en Raad vastgesteld.

Integrale planvorming

In 2018 is de sociale en ruimtelijke planvorming in alle buurten gestart. Er is in 2018 aan vier gebiedsuitwerkingen (voorstudie voor start verkenningfase Plaberum), één plan openbare ruimte, acht principebesluiten en drie herzieningen van eerder genomen investeringsbesluiten gewerkt. Ook wordt in enkele buurten met corporaties gewerkt aan een plan voor renovatie van de woningen. (zie bijlage 2. Spoorboekje ontwikkelbuurten 2018/2019).

De principebesluiten zijn een compleet product geworden waarin alle vijf de doelstellingen van de Ontwikkelbuurten een plek hebben gekregen. Omdat in de ontwikkelbuurten gekozen is voor een 'aankpak van onderop' en 'van bovenaf' geen taakstellende opgave is meegegeven, wordt zowel de potentie van de buurten alsook de opgave in de buurten stapsgewijs steeds duidelijker.

In veel ontwikkelbuurten gaat het om renovatie van de bestaande voorraad en zeker niet om grootschalige sloop/nieuwbouw. Ook kan het zijn dat er in buurten kansen liggen voor verdichting die financieel maar ook fysiek positief bijdragen aan wensen van de bewoners. Deze wensen gaan om;

- het verbeteren van de gebouwde omgeving (oude parkeergarages);
- het herinrichten van openbare ruimte, groen en speel- en ontmoetingsplekken (aankpak van parken en speelplekken in de buurt);
- het verbeteren van de gebouwde maatschappelijke voorzieningen (sterk verouderde voorzieningenclusters of het ontbreken hiervan);
- het verbeteren van de fysieke verbindingen met aangrenzende buurten of de doorstroming richting het hoofdnet.

De duurzaamheidsopgave Aardgasvrij in de bestaande buurten is een complexe opgave en een dynamisch proces waarbij bewoners de opgave begrijpen, maar de consequenties nog niet goed kunnen overzien.

Sociaal richt zich de om kansen voor bewoners in de buurten te vergroten en armoede te verminderen op de volgende domeinen: werk, taalcursussen, onderwijs, zorg en welzijn in de buurten. Ook is er aandacht voor de buurteconomie en dan met name het onderhoud en beheer van winkelstraten en ruimte voor startende ondernemers.

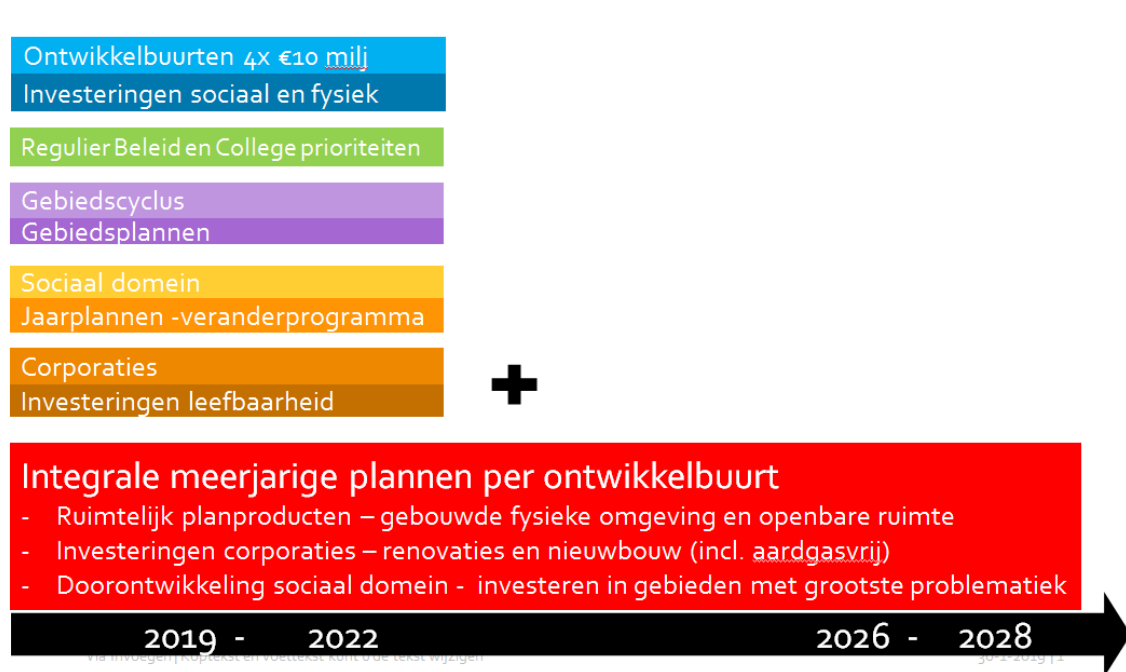
Fysieke investeringen in 2018

Naast de ruimtelijke en sociale planproducten investeren we voor € 3,5 miljoen in de fysieke leefomgeving, het groen en de aanpak van speelplekken in de ontwikkelbuurten. In totaal gaat het om circa 50 projecten. Hiervan zal ongeveer 70% gerealiseerd worden in 2018 en de overige 30% wordt in 2018 voorbereid en in 2019 gerealiseerd. De bijlage 2 geeft een mooi beeld van de projecten in de stadsdelen die in 2018 zijn gerealiseerd of op het punt staan om te worden gerealiseerd.

De inspanningen in 2018 gericht op bewoners en participatie zijn hierboven in paragraaf 3 toegelicht, dit geldt ook voor de samenwerking met de HvA.

7 Ontwikkelbuurten 2019 – combinatie van duurzame verandering en direct aanpakken

Bij de aanpak Ontwikkelbuurten gaat het in de kern om een meerjarige aanpak, gericht op het bewerkstelligen van een fundamentele sociale en ruimtelijke verbetering van de buurt. Deze verandering krijgt een extra impuls door investeringen uit diverse bronnen waarmee op korte termijn de eerste stappen worden gezet. Twee complementaire bewegingen die de ontwikkelbuurten vooruit helpen (zie schema hieronder).

Integrale meerjarige plannen per ontwikkelbuurt vormen de kern van de aanpak Ontwikkelbuurten. Hiermee wordt de grote fundamentele verandering in gang gezet. Zeker waar het om de ruimtelijke opgave en de investeringen van de corporaties in de woningen gaat, is de verwachting dat dit circa acht tot tien jaar gaat duren. Dit geldt ook voor het duurzaam verbeteren van de sociaaleconomische positie van de buurt en haar bewoners. Hier zijn de doorontwikkelingen in het sociaal domein op gericht.

Naast het feit dat deze omvangrijke operatie meerjarig is en pas over enige jaren volledig gereed is, voltrekt deze zich ook stapsgewijs. Zeker op sociaaleconomisch gebied en voor relatief kleine ingrepen liggen er kansen om direct met de bewoners en maatschappelijk partners in de ontwikkelbuurten aan de slag te gaan en stappen in de gewenste richting te zetten. We benutten deze kansen en zetten hierop het merendeel van de beschikbare € 10 miljoen per jaar uit het budget Ontwikkelbuurten in. Hierbij wordt aangesloten bij de gebiedscyclus (gebiedsagenda en gebiedsplannen), investeringen van de corporaties in de leefbaarheid en het verandertraject Doorontwikkeling Sociaal Domein.

Gezien alles wat in de ontwikkelbuurten staat te gebeuren, is er in het veranderingstraject veel aandacht om synergie te bewerkstelligen tussen de integrale meerjarige plannen, het budget Ontwikkelbuurten en de Uitvoeringsagenda 2019.

Spoorboek ontwikkelbuurten 2019

Over veel producten, waaraan in 2018 is gewerkt, vindt in het 1e kwartaal van 2019 bestuurlijke besluitvorming plaats (waaronder vijf principebesluiten). Vervolgens wordt in 2019 met de bewoners, corporaties en andere maatschappelijke partners gewerkt aan 7 nieuwe principebesluiten en worden de verschillende scenario's die in alle principebesluiten staan tot tien projectbesluiten uitgewerkt. Een hele uitdagende opgave. Ook komen er vier herzieningen van investeringsbesluiten en vier inrichtingsplannen voor de openbare ruimte tot stand.. De uitvoeringskosten voor het opstellen van bovenstaande ruimtelijke producten worden tot en met de principebesluiten gefinancierd vanuit het budget Ontwikkelbuurten.

Verder moet bij deze planning in ogenschouw worden genomen dat het echt om een streven gaat. Het maken van plannen in de bestaande stad is gecompliceerd en de vele ambities en doelen die in deze buurten samenkomen vragen om een zorgvuldige afweging met corporaties, burgers en maatschappelijke partners in de stad. Zeker omdat het sociale en fysieke ingrepen betreffen die financieel omvangrijk zijn en waarvan we over 10 á 20 jaar nog steeds moeten zeggen dat ze een duurzame verbetering zijn voor de stad Amsterdam.

Grensvlak fysiek en sociaal

Op het grensvlak van fysiek en sociaal wordt in deze ruimtelijke plannen rekening gehouden met;

- het reserveren van ruimte voor fysieke maatschappelijke voorzieningen,
- de inrichting van de openbare ruimte en de gebouwde fysieke omgeving om de leefbaarheid te bevorderen, inclusief financiering,
- het op hoofdlijnen beschrijven van de grootste sociale opgaven in de buurt zodat er een integraal beeld ontstaat, maar waarover in het ruimtelijk product geen besluiten worden genomen of financiering wordt geregeld.

Sociale opgave

De hoofdlijn van de sociale opgave per ontwikkelbuurt komt terug in de planproducten die conform plaberum-systematiek worden opgesteld. Hiermee wordt de integrale opgave per gebied duidelijk. De sociale opgave in brede zin, dus inclusief veiligheid, buurt economie en kunst en cultuur, komt in detail terug in andere besluitvormingstrajecten. Centraal hierin staat de combinatie van gebiedsgericht werken en het meerjarige verandertraject 'Doorontwikkeling Sociaal Domein' die als eerste in de ontwikkelbuurten in Noord, Zuidoost en Nieuw West landt. Belangrijk onderdeel hiervan is onder andere de doorontwikkeling van de sociale wijkteams.

Selectie ontwikkelbuurten

Er vindt een wijziging plaats in de selectie van de ontwikkelbuurten. Allereerst wordt de E/G-noord buurt aan de lijst van ontwikkelbuurten toegevoegd. Deze buurt zit sociaaleconomisch in de top van de 'zwakkere' gebieden in Amsterdam en fysiek in de middenmoot. Fysieke ingrepen in de woningen en openbare ruimte zijn gewenst, Rochdale wil investeren en door de verbinding van de planvorming in de E-buurt met het noordelijk deel van de G-buurt profiteren beide buurten².

² De tweede wijziging is pragmatisch: Omdat in de eerdere bestuursopdracht een buurt in Nieuw West dubbel is geteld, verandert het aantal ontwikkelbuurten in Nieuw West naar 19 en blijven er in totaal 32 ontwikkelbuurten.

Rapportage en Monitor

Periodiek wordt, gekoppeld aan de reguliere gemeentelijke rapportages, gerapporteerd over output (resultaten). In 2019 wordt een monitor Ontwikkelbuurten ontwikkeld gericht op met name outcome (effecten en trends). De monitor is verbonden zijn met de grotere monitoren die in de stad al bestaan c.q. in ontwikkeling zijn, zoals Wonen in Amsterdam en de zgn. Kwetsbaarheidsmonitor. Over enkele jaren kan mede op basis van deze monitoring ook worden gezien of de gekozen ontwikkelbuurten, al dan niet het etiket ontgroeid is.

8 Opdrachtgevers en besluitvorming

Bestuurlijk team en Stuurgroep Ontwikkelbuurten

Hoofdverantwoordelijk voor de realisatie van de Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten zijn de coördinerend bestuurlijk opdrachtgever Wethouder Ontwikkelbuurten en de coördinerend ambtelijk opdrachtgever directeur Wonen. Ook de directeur Grond en Ontwikkeling die na de vaststelling van de principebesluiten verantwoordelijk is voor het fysieke deel en de stadsdeelsecretarissen die ambtelijk opdrachtgever zijn voor het sociale deel hebben een belangrijke rol.

Het Bestuurlijk team en de Stuurgroep komen enkele keren per jaar bijeen om over de voortgang van de Bestuursopdracht Ontwikkelbuurten te spreken. Het accent in het Bestuurlijke Team ligt op het sociale domein, de fysieke sociale voorzieningen, en de verbinding met regulier beleid en andere college prioriteiten. De besluitvorming over de ruimtelijke plannen die conform de plaberum-systematiek worden opgesteld, loopt vervolgens via de staf Stedelijke Ontwikkeling. De besluitvorming over de sociale componenten loopt vervolgens via afzonderlijke staven van de portefeuillehouders in het sociale domein.

Bestuurlijk team Ontwikkelbuurten	
Wethouder Ivens	Wonen en Bouwen, Groen en openbare ruimte (vz)
Wethouder Kukenheim	Jeugd en Zorg
Wethouder Groot Wassink	Sociale zaken en Democratisering
Wethouder Moorman	Onderwijs en Armoede
DB Lid Berends	Stadsdeel Noord
DB lid Mauer	Stadsdeel Nieuw-West
DB lid de Jager	Stadsdeel Zuidoost

Voordat de planproducten per ontwikkelbuurt de bestuurlijke besluitvorming ingaan, is er een akkoord gevraagd van de direct betrokken corporaties en dit staat vermeld in de bestuurlijke stukken. In het stedelijk overleg coördinerend wethouder Ontwikkelbuurten met bestuurders corporaties en AFWC gaat het over de voortgang en worden niet afzonderlijk de besluiten per buurt besproken.

9 Financiën

Naast de grote financiële investeringen die volgen uit de meerjarige integrale plannen waarvoor we nu de koers bepalen en die op termijn gaan plaatsvinden en de financiële impuls die volgt uit de maatregelen die we met voorrang laten landen in de ontwikkelbuurten, wordt er € 40 miljoen (4x10 per jaar) specifiek aan de ontwikkelbuurten toebedeeld. Hiermee zorgen we dat de komende vier jaar - opgave- en gebiedsgericht – de eerste stappen worden gezet richting de gewenste verbeteringen in de ontwikkelbuurten.

Bij de toedeling van de middelen zijn dit de belangrijkste uitgangspunten:

- Er zijn ruimschoots middelen beschikbaar 'voor het samen met de bewoners werken aan plannen voor fijnere buurten'.
- Er wordt geïnvesteerd in fysieke ingrepen als openbare ruimte, groen en speelplekken, maar ook in sociaal ingrepen als basisvoorzieningen en wijkteams.
- Het gaat om ingrepen die voor de buurt zichtbaar zijn en een tastbaar resultaat opleveren.
- De aan planvorming bestede middelen worden zo beperkt mogelijk gehouden en nemen vanaf 2019 verder af, zodat meer middelen beschikbaar zijn voor de projecten in de buurten.

De categorieën en de verdeling van € 10 miljoen 2019 over deze categorieën

Duidelijk is dat in de buurten de bewoners de kwaliteit van de leefomgeving hoog op de agenda hebben staan. De kwaliteit van de openbare ruimte, waaronder het groen in de buurt en de speelplekken, is een terugkerend onderwerp. Voor bewoners is schoon, heel en veilig cruciaal. Daarom wordt een deel van de beschikbare € 10 miljoen per jaar voor fysieke ingrepen in de leefomgeving beschikbaar gesteld. Voor sociaal geldt hetzelfde voor de basisvoorzieningen en de wijkteams. Ook hierop moeten de bewoners in hun buurt kunnen rekenen. Omdat de stedelijke verschuiving van de middelen in het sociaal domein naar daar waar de nood het hoogst is nog enige jaren in beslag neemt, benutten we een deel van de € 10 miljoen per jaar voor basisvoorzieningen en wijkteams. Ook gaat een deel van de middelen naar tijdelijke maatschappelijk voorzieningen.

In het onderstaande schema een overzicht van de categorieën waarin het budget Ontwikkelbuurten wordt geïnvesteerd en de precieze verdeling van deze middelen over de categorieën. De beschrijving van de categorieën staat in bijlage 4.

Hoofdverdeling budget Ontwikkelbuurten 2019		
Participatie en het voorbereiden uitvoering met bewoners en maatschappelijk partners	Participatie: - democratisering, !WOON en HVA, en - plannen voor fysieke investeringen	€ 1,1 miljoen
Fysiek	Leefomgeving: openbare ruimte, groen en speelplekken	€ 3,0 miljoen
Sociaal	Sociaal maatschappelijke initiatieven	€ 3,0 miljoen
	Basisvoorzieningen	
	Wijkteams	
	Tijdelijk fysieke maatschappelijke voorzieningen	
Planvorming	Voor acht ontwikkelbuurten opstellen van het principebesluit	€ 2,0 miljoen
Algemeen	Projectleiding stedelijk en stadsdelen, communicatie, monitoring-onderzoek, werkbudget	€ 0,9 miljoen
Totaal		€ 10,0 miljoen

Toedeling € 6 miljoen 2019 – plannen stadsdelen per ontwikkelbuurt

Voor de besteding van de € 6 miljoen aan sociale en fysieke projecten hebben de stadsdelen in het najaar van 2018 een eerste inventarisatie verricht. De tweede stap is het verder prioriteren van de gewenste investeringen. Dit met in het achterhoofd houdend de gewenste synergie tussen de investeringen uit de integrale meerjarige plannen, het budget Ontwikkelbuurten en de Uitvoeringsagenda 2019.

De volgende criteria helpen bij het vergroten van synergie en stellen van prioriteiten:

- Draagt de investering bij aan de duurzame verandering van de ontwikkelbuurt?
- Wordt bij de fysieke investeringen in de openbare ruimte en het groen inhoudelijk en financieel rekening gehouden met de gevolgen die de investeringen kunnen hebben op het toekomstig onderhoud en beheer?
- Wat staat in de gebiedsplannen die met bewoners en maatschappelijke partners zijn opgesteld en wat zijn specifieke wensen corporaties (participatie)?
- Waaraan willen corporaties en partners mogelijk meefinancieren (cofinanciering)?
- Het is *geen* compensatie van regulier aanbod (tijdelijke inzet middelen).
- Wat sluit aan bij andere prioriteiten, regulier beleid en de doorontwikkeling sociaal; basisvoorzieningen en wijkteams (sociaal domein)?
- In welke initiatieven komen sociaal en fysiek bij elkaar of wat zijn succesvolle initiatieven?

Hierboven is beschreven hoe in 2019 de beschikbare € 10 miljoen uit het budget Ontwikkelbuurten wordt uitgegeven aan participatie, fysieke en sociale investeringen. Het is ook mogelijk dat de komende jaren een deel van het budget Ontwikkelbuurten benut gaat worden voor investeringen die volgen uit de ruimtelijke plannen. Het gaat hierbij om investeringen die niet gedekt kunnen worden uit de grondexploitatie omdat ze niet voldoen aan de afgesproken richtlijnen. De kans hierop is niet groot. Daarnaast is de planning dat de eerste investeringsbesluiten voor ontwikkelbuurten op zijn vroegst in 2020/2021 gereed zijn. Tot dan toe zal het budget Ontwikkelbuurten gericht zijn op de financiering van de korte termijn ingrepen. Het hoofdbestandsdeel van de financiële dekking van de ruimtelijke plannen komt uit andere bronnen. Op het moment dat de ruimtelijke plannen en bijbehorende investeringsbesluiten zijn

vastgesteld, wordt voor de financiering van de realisatie ruimtelijke plannen onder andere een beroep gedaan op de goedgekeurde grondexploitaties. Bij het vaststellen van de grondexploitatie zal duidelijk zijn of er sprake is van een tekort en of voor het dekken van dit tekort een beroep gedaan kan worden op het Vereveningsfonds (VEF)³.

Een belangrijk onderdeel van de toekomst van de ontwikkelbuurten is de aanwezigheid van voldoende en kwalitatief goede maatschappelijke voorzieningen. Alle drie de stadsdelen hebben een Meerjarige Investeringsplannen Sociale Accommodaties (MIPSA). Hiermee is het ook inzichtelijk of er in de ontwikkelbuurten behoefte is aan nieuwe fysieke maatschappelijke voorzieningen (scholen, zorgcentra, sportvelden, etc.).

³ De inzet van deze middelen is aan duidelijk richtlijnen gebonden. Zo moet het gaan om fysieke stedelijke vernieuwing in buurten met meer dan 30% corporatie bezit en waar het verhogen van de kwaliteit van woonmilieus is gewenst. Hierbij gaat het om ingrepen in de openbare ruimte (inbegrepen groenvoorzieningen, waterpartijen, openbare wegen), het verbeteren van de leefbaarheid in de buurten en het bevorderen van differentiatie onder meer door het optimaliseren van het grondgebruik. Deze investeringen kunnen in samenhang met investeringen van de corporaties worden gedaan maar ook op zichzelf staan.

Belangrijk te vermelden is dat gewoon of groot onderhoud van de openbare ruimte hiertoe niet wordt gerekend. Conform het BBV zijn kosten, die bestaan uit bovenwijkse voorzieningen die redelijkerwijs niet kunnen worden toegerekend aan de buurt uitgesloten. Verder zijn de beschikbare middelen bedoeld voor het mogelijk maken van nieuwbouw van sociale huurwoningen door corporaties door het afdekken van grondexploitatietekorten. De plannen van de ontwikkelbuurten die een beroep doen op het vereveningsfonds worden getoetst aan de in de Samenwerkingsafspraken Gemeente Amsterdam en Woningcorporaties geformuleerde bestedingsdoel en in de Projectenstaf voorgelegd aan de wethouder Wonen en Bouwen en wethouder Grondzaken.

10 Bijlagen

10.1 Bijlage 1. Indicatoren zoals die zijn gebruikt voor het rangorden van alle wijken in Amsterdam naar fysieke en sociaaleconomische status

Woningen:

- rapportcijfer woning, 2015 (WiA)
- rapportcijfer onderhoud woning, 2015 (WiA)
- rapportcijfer woningen in de buurt, 2015 (WiA)

Woonomgeving/leefbaarheid:

- rapportcijfer buurt, 2015 (WiA)
- rapportcijfer verwachte buurtontwikkeling, 2015 (WiA)
- rapportcijfer inrichting woonomgeving, 2015 (WiA)
- rapportcijfer schoonhouden straten en stoepen, 2015 (WiA)
- rapportcijfer onderhoud straten en stoepen, 2015 (WiA)
- rapportcijfer ervaren veiligheid s avonds, 2015 (WiA)
- sociale kwaliteit, 2015 (VM) – niet op buurniveau

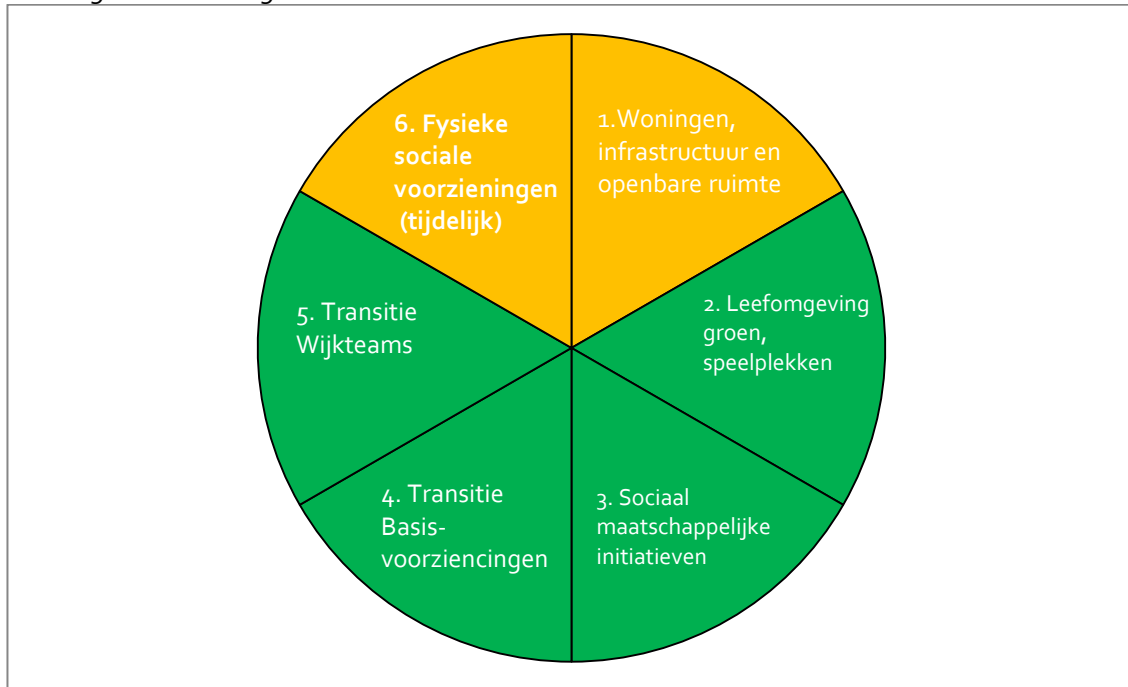
Sociaaleconomisch en gezondheid:

- aandeel laag opgeleid, 2014 – niet op buurniveau
- aandeel geregistreerde werkloosheid, 2016
- aandeel minimahuishoudens, 2012 – niet op buurniveau
- aandeel bijstandsgerechtigden, 2017
- aandeel schuldhulpverlening, 2016
- aandeel Vve-indicaties, 2016
- aandeel 10-jarigen met overgewicht – niet op buurniveau

10.2 Bijlage 2. Hoofdcategorieën sociale en fysieke maatregelen – 4 x € 10 miljoen ontwikkelbuurten

Hieronder het voorstel om de € 40 miljoen (4x10 per jaar) te besteden aan de groen en oranje gekleurde hoofdcategorieën in het onderstaande schema.

De categorieën maatregelen

- Groen - doen wel beroep op de 40 miljoen voor ontwikkelbuurten
- Oranje - doet alleen voor tijdelijke voorzieningen een beroep op de 40 miljoen voor ontwikkelbuurten (cat.6) of doet een beroep op de 40 miljoen indien het Vereveningsfonds de investering niet dekt.

De maatregelen in categorie 1 en categorie 6 worden **niet** uit de € 40 miljoen voor ontwikkelbuurten bekostigd:

- Voor categorie 1 geldt dat de investeringen voor de plannen op middellange termijn vanuit het VEF, andere gemeentelijke fondsen of door corporaties en ontwikkelaars worden bekostigd.
- Voor categorie 6 geldt dat voor de permanente fysieke sociale accommodaties de investeringen zo hoog zijn dat ze niet uit de € 40 miljoen kunnen plaatsvinden. Dit levert echter geen oplossing voor het feit dat de investeringen in fysieke sociale accommodaties nog geen dekkingsbron(nen) kennen en dit voor de komende jaren een probleem is. Wel is inzet mogelijk voor tijdelijke oplossingen voor fysieke maatschappelijke voorzieningen. En dan specifiek voor de fysieke investering en niet voor exploitatie of programma.

De maatregelen in de categorieën 2, 3, 4, 5 (en 6 gedeeltelijk) die in de transitiefase van de ontwikkelbuurt geen andere dekkingsbronnen kennen, komen in principe **wel** voor (mede) financiering uit de € 40 miljoen voor ontwikkelbuurten in aanmerking.

- Categorie 2. Draagt bij aan doelstelling 2 van de Ontwikkelbuurten, staat binnen de huidige ontwikkelbuurten bij bewoners hoog op de agenda en is in het coalitieakkoord met de wijkaanpak en het thema Leefbaarheid prominent aanwezig. Enkele voorbeelden van initiatieven waarvoor financiële ondersteuning is gewenst;
- fysieke ontmoetingsplekken,
 - aanpak groen in de buurt,
 - stimuleren bewegen door aanpak speelplekken.
- Categorie 3. Draagt voornamelijk bij aan doelstelling 3 van de Ontwikkelbuurten, maar in beperktere mate ook aan doelstellingen 1 of 2. Sociaal maatschappelijke initiatieven zijn initiatieven die tijdens de transitie bijdragen aan thema's als Leefbaarheid, Omzien naar elkaar, Kansengelijkheid, Werk en bestaanszekerheid en Democratisering. Het zijn initiatieven die daadwerkelijk de domeinen fysiek, sociaal en democratisering bij elkaar brengen. Enkele voorbeelden van initiatieven waarvoor financiële ondersteuning is gewenst;
- werkgelegenheidsprojecten met buurtbewoners die meewerken aan de (fysieke) verandering van (hun) de buurt,
 - het tijdelijk benutten van speciale plekken in de buurt voor cultuur of ontmoeting (placemaking),
 - duurzaamheidsprojecten van bewoners die de verandering in de buurt ondersteunen, eigen beheer van grijs en groen in de buurt, etc
 - het verhogen van de (sociale) veiligheid en stimuleren ontmoeting.
- Categorie 4. Draagt voornamelijk bij aan doelstelling 3 van de Ontwikkelbuurten, maar in beperktere mate ook aan doelstelling 2. Basisvoorzieningen worden de komende jaren versterkt en dragen bij aan thema's als Omzien naar elkaar, Kansengelijkheid en Werk en bestaanszekerheid:
Enkele voorbeelden van initiatieven waarvoor financiële ondersteuning is gewenst;
- gerichte onderwijsversterking en jeugdwerk (incl. sportbuurtwerk),
 - buurtgerichte aanpak gezondheidsverschillen,
 - maatschappelijke participatie,
 - armoede en schuldhulpverlening (w.o. Vroeg erop af).
- Categorie 5. Draagt voornamelijk bij aan doelstelling 3 van de Ontwikkelbuurten. De wijkteams versterken thema's als Omzien naar elkaar, Kansengelijkheid en Werk en bestaanszekerheid:
Enkele voorbeelden van initiatieven waarvoor financiële ondersteuning is gewenst;
- complexgerichte aanpak probleemhuishoudens.
- Categorie 6. Draagt bij aan doelstellingen 1 en 3 van de Ontwikkelbuurten. De fysieke sociale voorzieningen ondersteunen de thema's: Verbonden stad, Omzien naar elkaar, Kansengelijkheid en Werk en bestaanszekerheid. Enkele voorbeelden van tijdelijke initiatieven waarvoor financiële ondersteuning is gewenst;
- jongerencentra,
 - buurtkamers,
 - sportvoorzieningen,
 - kunst en cultuur.